

Олена Деньга

Софія Федосєєва

**НАЦІОНАЛЬНИЙ КОД УКРАЇНСТВА
В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ:
МИСТЕЦЬКІ ПРАКТИКИ ПОЗААУДИТОРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

У статті розглянуто проблему передавання національного коду та формування любові до української мови в освітньому просторі закладу вищої освіти. Акцентовано увагу на ролі позааудиторної творчої діяльності як ефективного засобу залучення студентської молоді до національної культурної спадщини. Проаналізовано досвід кафедри української мови та загального мовознавства Черкаського державного технологічного університету у 2025–2026 навчальному році, зокрема літературно-музичну композицію «Квіти крізь трати» та театралізований захід «Українські вечорниці». Доведено, що особистісне проживання художнього образу, участь у творчому відтворенні поетичного слова й народних традицій сприяють глибшому засвоєнню класичної та сучасної літератури, формуванню національної ідентичності та культурної пам'яті молодого покоління.

У сучасному українському суспільстві, що переживає складні історичні випробування, особливої актуальності набуває питання передавання новим поколінням коду нації – сукупності культурних, мовних, духовних і ціннісних орієнтирів, які забезпечують тяглість національного буття. Важливим носієм цього коду є українська мова – не лише як засіб комунікації, а як форма колективної пам'яті, духовного опору та самоідентифікації.

Практика вищої освіти засвідчує, що традиційні навчальні форми, орієнтовані передусім на відтворення програмного матеріалу, не завжди коректно формують емоційно-ціннісне ставлення студентів до мови й культури. Значно глибше запам'ятовується не те, що студент лише читає або слухає, а те, що він створює, проживає й осмислює особистісно. Саме тому важливу роль у формуванні національної свідомості відіграє позааудиторна діяльність, зорієнтована на творчу співучасть, діалог поколінь і культурну рефлексію.

Позааудиторна робота у закладі вищої освіти постає як особливий простір формування світогляду студента, де національну культуру не

© Деньга О., Федосєєва С., 2025

вивчають відсторонено, а переживають як власний досвід. Залучення молоді до мистецьких форм діяльності – літературно-музичних композицій, театралізованих дійств, реконструкції традицій – сприяє осмисленню української культури як живого, динамічного явища.

Важливим чинником ефективності таких заходів є активна роль самих студентів, які стають не лише виконавцями, а співтворцями культурного продукту. Саме в процесі творчого втілення художнього образу відбувається глибоке занурення в текст, контекст і духовний світ автора.

Яскравим прикладом реалізації зазначених принципів стала літературно-музична композиція «Квіти крізь ґрати», організована та проведена кафедрою української мови та загального мовознавства ЧДТУ у 2025–2026 навчальному році. Особливістю заходу стало те, що студенти втілили на сцені образи поетів – подружжя Ігоря та Ірини Калинців, Василя Стуса, Павла Вишебаби, проживаючи їхні долі через слово, музику та сценічну дію.

Учасники читали уривки з листів, таборової переписки, звернення до дітей, що дозволило розкрити поетів не лише як митців, а як людей – батьків, подружжя, громадян, борців. Виконання сучасних музичних інтерпретацій пісень на слова поетів створювало міст між класичним текстом і сучасним культурним контекстом, роблячи його близьким і зрозумілим молоді.

Кульмінацією композиції стало спільне виконання твору Павла Вишебаби «Мое покоління», який прозвучав як своєрідний гімн сучасної української молоді. Цей фінальний акорд символічно поєднав покоління шістдесятників і поетів-дисидентів із поколінням сучасних воїнів та студентів, утворивши духовний міст між минулим і сьогоденням, між боротьбою за слово і боротьбою за свободу. Важливу роль у створенні цілісного художнього простору відіграв візуальний супровід – картини художниці Олени Кононенко, співробітниці університету, які підсилювали образність поетичного слова й формували багатовимірний емоційний простір сприйняття.

Іншим вагомим напрямом позааудиторної діяльності кафедри стали українські вечорниці, що відтворювали народні звичаї, обряди, гумор і театральну традицію. Студенти з великим ентузіазмом і щирим гумором втілювали образи Стецька, Улянки, Карпа та Лавріна, поєднуючи фольклорну стихію з класичними текстами української літератури.

Для повноцінного входження в роль учасникам необхідно було перечитати відповідні твори, осмислити характери персонажів і поглянути на них не з позиції стороннього читача, а від першої особи, як на живих людей зі своїми почуттями, вадами й прагненнями. Такий підхід сприяв глибшому розумінню класичних текстів, розвитку емпатії та акторського мислення.

Театралізована форма вечорниць поєднала пісню, танець, гру, обрядові дійства, що перетворило захід на живу модель традиційного українського культурного простору. Особливу цінність становив міжкультурний аспект заходу – участь іноземного студента з Перу, Вела Пінто Хорхе Джеферсона, який через безпосередню взаємодію з традиціями долучився до української культурної спадщини.

Отже, досвід кафедри української мови та загального мовознавства ЧДТУ переконливо доводить, що позааудиторна творча діяльність є потужним інструментом передавання національного коду та формування любові до українського слова. Втілення образів поетів і літературних персонажів на сцені, робота з листами, поезіями, піснями й народними обрядами сприяють глибокому особистісному засвоєнню культурних смислів.

Саме через творче проживання тексту, а не лише його академічний аналіз, формується стійкий інтерес до класичної та сучасної української літератури, національних традицій і мови як духовної основи народу. Такі заходи забезпечують тяглість культурної пам'яті та створюють умови для виховання покоління, здатного не лише зберігати, а й активно розвивати українську культурну спадщину.

Abstract

Denga Olena, Fiedosieieva Sofia

THE NATIONAL CODE OF UKRAINIAN IDENTITY IN THE EDUCATIONAL SPACE: ARTISTIC PRACTICES OF EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

The article examines the issue of transmitting the national code and fostering love for the Ukrainian language within the educational space of a higher education institution. Particular attention is given to the role of extracurricular creative

activities as an effective means of engaging students with the national cultural heritage. The study analyzes the experience of the Department of Ukrainian Language and General Linguistics at Cherkasy State Technological University during the 2025–2026 academic year, specifically the literary and musical composition “Flowers Through the Bars” and the theatrical event “Ukrainian Vechornytsi” (Evening Gatherings). It is demonstrated that personal immersion in artistic imagery and participation in the creative interpretation of poetic texts and folk traditions contribute to a deeper understanding of classical and contemporary literature, as well as to the formation of national identity and the cultural memory of the younger generation.

Відомості про авторів

Деньга Олена, старший викладач кафедри української мови та загального мовознавства Черкаського державного технологічного університету, e-mail: helen_15_8@hotmail.com
Denga Olena, Senior Lecturer of the Ukrainian language and general linguistics Department, Cherkasy State Technological University, Cherkasy (Ukraine), e-mail: helen_15_8@hotmail.com

Федосеева Софія, студентка, старший лаборант кафедри української мови та загального мовознавства Черкаського державного технологічного університету, e-mail: s.ye.fiedosieieva.fht24@chdtu.edu.ua
Fiedosieieva Sofiia, student, Senior Laboratory Assistant of the Ukrainian language and general linguistics Department, Cherkasy State Technological University, Cherkasy (Ukraine), e-mail: s.ye.fiedosieieva.fht24@chdtu.edu.ua